

‘DUBHACH’ NA LEANBH

Peadar Ó Máille

In alt fada a scríobh mé faoi Tigh Mholly agus a foilsíodh i *mBiseach* 2004, bhí an abairt seo agam ann; “Naonúr muirín a bhí orthu (.i. Pádraig Ó Tuairisg agus Molly Ní Allmhúráin) Nóra, May, Thomas, Delia, John, Annie, Kathleen, Michael agus Winnie”. Bhí sé sin fíor ach, déanta na fírinne, bhí easnamh mór ag roinnt leis an abairt nach mba léir dhom go dtí le fíordheireanas. Rugadh páiste eile dhon bheirt sin. Naonáinín beag soineanta ar tugadh Annie uirthi a tháinig ar an saol ina marbhghin, nó nár mhair mórán achair héis a breithe, nó nár baisteadh dhe réir dheasghnátha na hEaglaise shul má bhásaigh sí.

Dumhach na Leanbh in 2015

Ba é an nós a chleachtadh muintir Chonamara i ngeall air na traidisiúin neamheagnaí a d’eascair as dlíthe leatromacha na hEaglaise, nach raibh cead gasúirín nár baisteadh a chur i reilig choisricthe ach é nó í a chur i gclaí teorann, idir dhá bhaile fearainn. Seod gné a dhéanfadh scáthánú ar an mbail a bhí in ainm’s a bheith orthu thall, idir na Flaithis agus Ifreann. Ba é an t-athair a chaithfeadh an gasúirín bocht a chur agus an gníomh gráisciúil sin a dhéanamh i ndorchadas na hoíche, (scáthánú eile ar Liombó an dorchadais); ní raibh cead aige a inseacht dhon mháthair cén áit ar chuir sé an gasúirín bocht; ní raibh cead acu labhairt ar an ngasúirín; ní raibh cead páidir ná cré a chur le hanam na ngasúiríní soineanta mar, ó tharla gur chinn an Eaglais gur i Liombó a bheidís go deo na ndeor, ní dhéanfadh páidir ná cré aon luaíocht dhóibh.

Níl tasc ar Annie bhocht, nár mhair, in aon áit. Níl sí curtha in uaigh na Mollies ar an Aill Fhinn fearacht Annie Mholly a mhair agus a baisteadh. Níor caintíodh uirthi. Thabharfá an Leabhar go raibh cineál teire ar an gcréatúr faoi nach labhraítí uirthi. Aint liom, Annie Mholly, a rugadh, a mhair, a baisteadh, a bhásaigh, a cuireadh ar an Aill Fhinn, a hainm ar an gcrois chuimhneacháin ann agus aint eile liom, Annie bhocht, a rugadh, nár mhair, nár baisteadh agus nach bhfuil a fhios agamsa ná aon duine eile beo ó thalamh an domhain cén áit ar cuireadh í. Duine de na céadta, b’fhéidir na mílte, i gConamara a bhí inti ar chinn Eaglais Dé ina taobh nach raibh sí sách maith le slánú, ach, ag an am céanna nach raibh sí sách dona le damnú. Eaglais Dé a chinn nach raibh cead í a chur i dtalamh choisricthe. D’fhága sin a hanam gan cháim i ngéibheann a dhear an Eaglais dhi ar an tórainn idir Flaithis an tSolais agus Ifreann na bPianta... í daortha le go mbeadh sí ina cime cuibhrithe san áit dhorchas gan aon phian go deo na ndeor... i Liombó ... A colainn anabái le cur i gclaí teorann, idir dhá bhaile fearainn, gan í anseo ná ansiúd ach idir eatarthu, gan aon chrois

Údarás na Gaeltachta

Rialtas na hÉireann
Government of Ireland

Tionscadal Éireann
Project Ireland
2040

Ag teacht go luath

Gréasán de 30 mol nuálaíochta & digiteach atá á mbunú i gceantair ar fud Gaeltacht na hÉireann

Oscailte:

CRua@gteic.ie

Carna@gteic.ie

NaForbacha@gteic.ie

Deasc Shealaíochta

Spás Oibre
Chomhionaid

Oifigí Príobháideacha

Nascacht 1000MBps

Rátaí cíosa iomaíocha
& socruithe léasanna
solúbtha

www.gteic.ie

agus gan aon aitheantas gur gineadh í, gur iompar a mama ina broinn ar feadh naoi mí í, gur rugadh í, gur bhásaigh sí. É seo uilig mar phionós i ngeall ar nár caitheadh trí bhaslach d'uisce na hEaglaise ar a cloigeainnín beag rocach nuabheirthe... gan í fiú le n-áireamh i measc boichte Dé.

Ar eagla go mbeadh dul amú ar aon duine, ná ceaptar gur cuireadh na créatúiríní seo in áit chomh hálainn, síochánta le gaineamh glan gléigeal Bhaile an Tigh Móir. Cuireadh iad in áiteachaí dorcha, i ndraentrachaí, i gclaíochaí, i srutháin, in áiteachaí adhlactha nach gceapfaí go deo a bheadh feiliúnach ar aon bhealach dho chréatúiríní a múnlaíodh i 'bhfíoríomhá agus i macasamhail Dé'. Tá mé dhen bharúil, agus gan ann ach barúil faraor, gur cuireadh Annie bhocht thruacánta seo againne faoi na clocha sa Sruthán Buí thoir, an 'claí' teorann is gaire dho Tigh Mholly.

Níor tháinig taobh m'athar slán ón gciapadh gruamánta údaí ach an oiread. Lá breá samhraidh a bhí ann, díreach héis dhúinn a theacht aniar ón gClochán agus m'athair fíor-ríméadach go raibh sé héis filleadh ar a dhúchas, chuaigh an bheirt againn ag fálróid linn síos bóithrín Chlanntaigh. Dhe flíp, ghéaraigh sé a dhá shúil ar dhaigéad dhe chloch mhór ard, cineál aill dhe rud, a bhí mar chuid amscaí dhe chlaí agus crann ag fás ar a barr. Bhí an crann liaite, feosaithe sin ar an dé deiridh, dhá thachtadh ag an eibheann glas rábach agus gan ach smeadairín dhe chréafóig faoi nach dtabharfadh mórán eile de chothú dhó. Bhí an crainnnín chomh mór sin as a chuma go gceapfaí faoi go raibh sé sa riocht sin dhe bharr bhuaireamh an tsaoil. Agus é ag síneadh punt a chormhéire i dtreo bhun na cloiche dúirt sé, "Feictheas dom gur ansin atá beirt aint liomsa curtha. Bhí mé an-óg ag an am ach cuimhním ar an gcloich mhóir sin." Dúirt sé an méid sin dhe ghlór sách gruama go mba léir ar a thuin gur ghoill áit a n-adhlactha go mór air. Céad faraor géar ach bhí ainbhiosacháinín in éindí leis a lig dhon ghruamacht cosc a chur le ceisteannaí faoi fhios fátha an scéil.

An tAifreann a ceiliúradh thíos ag Dumhach na Leanbh ar an Teach Mór ar an 25 Aibreán a chuir borradh faoi na smaointe seo uilig. Ach dhá dhonacht iad mar smaointe, níor thada iad sin i gcomparáid leis an díobháil intinne agus anama a rinne teagasc na hEaglaise ar na daoine sin ar bhain marbhghin nó bás páiste gan baisteadh leo. Pian mharfach a chuir sé i gcroíthe agus in intinn na máithreachaí, go háirithe. Ní dóigh liom gur thuig, go dtuigeann ná go dtuigfidh an Eaglais - atá forlámhaithe ag fir - intinn, croí agus dúchas na mban. Ní dóigh liom ach oiread gur thuig ná go dtuigeann 'siad' an dochar a rinne an briseadh naisc seo idir máthair agus abhras a broinne.

Má táthar ag iarraidh léirthuiscint ar an gcrá a d'fhulaing máithreachaí dhe bharr dearcadh lucht eaglasta, níl le déanamh ach an gearrscéal fada, *An Strainséara*, le Máirtín Ó Cadhain a léamh. Cúigear dhe mharbhghinte a bhí ag Nóra bhocht sa scéal

An Sruthán Buí mar atá sé inniu

truamhéileach seo, rud a d'fhága Micil, a fear, agus í féin gan aon oidhre leis an teach agus an talamh a fhágáil aige/aici. Táire an chreidimh faoi neamhbhaistigh, clabaireacht chruaghéar chomh maith le hainbhíos na gcomharsannaí i ngeall ar an gcreideamh táir sin i dteannta a dtraidisiún, agus místuaim eaglaiseach, ba mhó a chuidigh le Nóra a chur as a céill. Mar mhullach ar an bpeannaid... "*Ar theacht aniar dó dhá tóraíocht, fuair Micil sínte i mbéal an teallaigh í agus a lámh i ngreim sa bpictiúr... (pictiúr beannaithe de Mhuire, Máthair, agus d'Íosa, Mac a mhair)... I solas preabach na coigilte níor léar na roic ina haghaidh agus ba gheall a súile le súile beo...*" Tharla sé agus mé i mo mhac léinn óg, scór bliain d'aois, i gColáiste Mhá Nuad gur scríobh mé aiste fada dar teideal *An Béaloideas i Saothar Mháirtín Uí Chadhain*. Staidéar nuálach a bhí ann mar go dtug mé dúshlán an Chadhnaigh nuair a dúirt sé féin faoi úsáid an

POBAL • EOLAS • ILMHEÁIN • GAEILGE

Lárphointe eolais na Gaeilge ar líne

Nuacht Ghaeilge an Lae

Imeachtaí Gaeilge ar fud na tíre

Folúntais do phoist le Gaeilge

& an-chuid eile!

Tabhair cuairt ar PEIG.ie

Foras na Gaeilge

Breathnú siar ar Dhumhach na Leanbh

bhéaloidis ina shaothar “Is beag leas dháiríre a bhain mé as an rud a dtabharfaí béaloideas anois air” (Páipéir Bhána agus Páipéir Bhreaca). Dála an scéil, chuaigh m’aiste thar ardbhallaí foriata an Choláiste amach i ngan fhios dhom ach sin scéal eile. Oíche amháin agus Michael Mholly agus mé féin ar cuairt tigh Antaine John agus Mháire Phete ar an gCnocán Glas, dhírigh Antaine John a dhá ghrinnshúil orm féin. “Léigh mé ar scríobh tú faoin gCadhanach i *Leas*. Tá fhios agat an píosa sin agat faoin scéal “*An Strainséara*”. Bíodh a fhios agatsa gur tharla sé sin. Tá mé in ann ainm a chur ar an mbean sin ach ní chuirfead. Níl sé i bhfad as seo ar chor ar bith an áit a raibh sí ina cónaí”. Mheas mé go dtí sin go mb’í ealaín fhoirfe an Chadhnaigh a chuaigh i bhfeidhm orm le ciapadh dólásach na máthar a chur go croí ionam. Aon abairt amháin ó Antaine John a léirigh dhom gur ciapadh agus gur crádh an mháthair chéasta seo sa saol iarbhir agus í faoi chuing neamhthrócaireach na hEaglaise agus nach raibh le déanamh ag an gCadhanach ach a fhriotail fiorealaíonta féin a chur ar a truamhéil.

Thug ní ba thábhachtaí agus ní ba shinsearaí, ó thaobh ‘stádas agus seasamh’ dhe san Eaglais, cuairt ar Dhumhach na Leanbh ar an Teach Mór ná an ceiliúraí a léigh Aifreann ann ar an 25 Aibreán. Coinníodh a chuairt ann go hÍseal, phé bith cén fáth. I Lúnasa 2015, sheas prionsa dhe chuid na hEaglaise dhen sloinneadh céanna liom féin thíos ann. Bronnadh pictiúr air dhe Dhumhach na Leanbh a bhí crochta Tigh Mholly mar chuide dhe thaispeántas ealaíne ealaíontóra logánta. Thapaigh mé an deis litir a chur chuige faoina dhearcadh i dtaobh na marbhghinte agus na neamhbhaistíoch.

Measaim go bhféadfadh sé a bheith ar an gcéad phápa eile más uathu coimeádaí a chur i gcathaoir Pheadair i ndiaidh Phroinsias. Níl aon dream ar domhan chomh coimeádach le prionsaí agus le heaspaig Mheiriceá. Le fírinne, thrumpáilfidís Trump féin.

Litir thar a bheith deas óna rúnaí a fuair mé ar ais. I dteannta nithe eile, chuir sé in iúl go ndeachaigh an chuairt i bhfeidhm go mór ar an gCairdinéal agus ar a lucht coimhdeachta. D’úsáid sé an focal ‘prayerful’. Ag tagairt dho mo cheist faoi na marbhghinte agus na neamhbhaistígh, chuir sé béim dheimhneach ar thrócaire Dé sna cásannaí seo agus súil le Dia aige féin, i ngeall ar A thrócaire, go slánófaí iad.

Agus an bhfuil aon athrú ó shin ar thuiscint na hEaglaise Oifigiúla ar an marbhghin agus ar bhás páiste gan baisteadh? Go fíorbhunúsach, ní léir dhom go bhfuil. Nuair a foilsíodh Teagasc Críostaí Nua na hEaglaise Caitlicí, bhain na meáin gaisneas as an scéal nach raibh tagairt ann dho Liombó. Ní raibh ríochan leis an méid de cheannteidil sna meáin faoi go raibh an Eaglais héis fáil réidh le Liombó. Níor lig an dá ghobadán, An Pápa Eoin Pól II ná An Pápa Benedict XVI, a leas ar cairde agus iad ag iarraidh an dá thrá a fhreastal. Dhe réir na beirte, tá “cead” ag na fíreín glacadh leis go bhféadfadh Dia dhe bharr A thrócaire na gasúiríní neamhbhaiste a shábháil agus a shlánú agus san am céanna tá “cead” freisin ag na fíreín glacadh leis go bhféadfadh Dia dhe bharr A thrócaire GAN na créatúir neamhbhaiste a shábháil ná a shlánú. Nach gcuirfeadh sé sin an dubhach ar aon duine beo? ■

Tí Mholly

Scoth an Phionta & Togha an Chomhluadair

